

Eszközhasználat a történeti pedagógiában – Válogatott tanulmányok az olasz neveléstörténetből

Simonetta Polenghi: Educational Tools in History: New Sources and Perspectives

Erendkívül érdekes és olvasmányos kötet szerkesztője Simonetta Polenghi, a milánói Szent Kereszt Katolikus Egyetem oktatástörténeti tanárszékének vezetője, a kiadvány pedig nyolc olasz szerző (Luca Odini, Dario de Salvo, Evelina Scaglia, Veronica Fonte, Paolo Alfieri, Anna Debè, Simonetta Polenghi és Alessandra Carenzio) egy-egy esszéjét tartalmazza. Simonetta Polenghi kutatásait főleg a pedagógiatörténet területén végzi, az utóbbi években írt a kelet- és délkelet-európai oktatási helyzetről, a 19. századi olasz festők műveinek tantermi vonatkozásairól és az olasz területeken működő tanárképzés Habsburg-jogszabályairól. A legújabb általa szerkesztett kiadvány ennek a témának egy igen kevésbé bemutatott oldalát tárja az olvasók elé, ami nem más, mint különféle oktatási eszközök pedagógiai célú felhasználása, a válogatott esszék mind olaszországi kutatásokat mutatnak be, nagyrészt az ötvenes évek időszakából. A megjelent témák közé tartoznak pl. a középkori képek, az iskolai fotók, az iskolaépületek, a gyermekreklámok, iskolai étkezések, a mentális tesztek, az iskolai filmek vagy a média és a gyermekek kapcsolata.

A kötet 2024. július 12-én jelent meg, esszéi az ISCHE 43 konferencián hangzottak el, melynek támaja az oktatási technológiák története volt. A konferencia Milánóban került megrendezésre 2022.

augusztus 31. és szeptember 6. között, ahol olyan eredményeket mutattak be, melyek új források és módszertani megközelítések felhasználásával születtek. Simonetta Polenghi a bevezetőben rávilágít, hogy a neveléstörténet egy ígéretes és új kutatási területe a tanulás során használt tárgyak vizsgálata. Meglátása szerint a tanulási eszközöknek pedagógiai céljuk van, de gazdasági, kulturális, vallási, politikai szempontokat is magukban foglalhatnak, ezért történetük és kutatási lehetőségeik igen sokoldalúak. A kötet olyan esszéket mutat be, melyek az oktatási eszközök különféle perspektíváival és használati módjaival foglalkoznak, hiánypótló útmutatóként szolgálva minden pedagógusnak.

Luca Odini írásában elméleti és irodalmi vonatkozásokat vizsgál, melyek a kép fogalmát járják körül. Bemutatja a kép szerepének dimenzióit a középkorban a bálványimádás értelmezésétől kezdve az ikonok tanító, nevelő hatásán át egészen azok szimbolikus értékéig. A szerző példákon keresztül jeleníti meg a kép azon aspektusát, hogy az a középkorban nevelőeszköz volt, felhívva így az olvasó figyelmét a pedagógiai kontextusra. Vizsgálja továbbá a középkori kép azon sajátosságait, melyek a neveléstörténet új és izgalmas kutatási irányait tárják fel, de említésre kerül a mai kor vizuális fordulata is, kiemelve ezáltal a kép pedagógiai horizontját.

Dario de Salvo a dél-olaszországi Mesinában történt 1908. december 28-i heves földrengésről és annak utóhatásairól ír az iskola és az identitás vonatkozásában. A földrengés következtében a város szinte teljesen megsemmisült, a szerző pedig bemutatja az újjáépítés eseményeit, különös tekintettel az iskolákra. A katasztrófát követő évben a közintézmények jó része, többek között az iskolák is ideiglenesen fából épültek, az ország építészeti pedig azon munkálkodtak, hogy az újonnan felépülő kőépületek egységes arculatot mutassanak. A tervezők nagy jelentőséget tulajdonítottak a közoktatással kapcsolatos intézményeknek, mert az olasz közvélemény az iskolát olyan közszolgáltatásnak tekintette, amely a földrengés után elvesztett identitás új alapját képezte.

Evelina Scaglia fotók és leírásai elemzésével két olasz iskolában megvalósult oktatási módszert mutat be a fasizmus időszakából. Két kivételes tanárszemélyiség egy új szemléletű, önképzésen, a társak közötti együttműködésen és a személyes felelősségvállaláson alapuló pedagógiai módszert vezetett be és valósított meg egy olyan korban, amikor az iskola a politikai propaganda eszköze volt. A tanulók különféle csapatrendszerben és csoportdinamika mentén tanultak mindkét iskolában, a feladatok és szerepek rendhagyó elosztása, a tantermekben lévő eszközök és tárgyak elhelyezésének újragondolása pedig egy kivételesen gyermekközpontú megközelítést hangsúlyozott.

Veronica Fonte az ötvenes évek olaszországi gazdasági fellendülésén keresztül mutatja be a reklámpiar és a fogyasztói kultúra átalakulását, ezen belül pedig a gyermekeket célzó reklámok megjelenését. A szabadidős és oktatási eszközök mellett megjelentek a higiéniai termékek használatának reklámjai is, köztük a Durban's fogkrémé. A szerző azt mutatja be, hogy milyen marketingstratégia mentén juttatták el a célközönség számára a hirdetéseket, ezek a képregényekbe ágyazott reklámok pedig a helyes higiéniai rutinokra, a fizikai egészségre koncentrálnak jó példával szolgáltak a reklám pedagógiai célú alkalmazása terén.

Paolo Alfieri az 1954-ben bemutatott *Scuola Elementare* című olasz filmről ír, amely a tanárok és az iskolák életéből és problémáiból merít, témái pedig az ötvenes évek Olaszországának általános iskolai rendszerét és azok valós sajátosságait jeleníti meg. Fontos ilyen szempont a tanárok helyzete, amely akkoriban érzékeny téma és hevesen vitatott kérdés volt. Bemutatja továbbá a tanérlét nehézségeit és szépségeit, szembeállítva azt a kapitalista ipari nagyváros sodrásával és anyagiasságával, kiemelt figyelmet szentelve az iskola falain belüli életnek is. Az alkotás célja, hogy egyensúlyt teremtsen az iskoláról alkotott idealizált kép és a valós társadalmi helyzet között.

Anna Debè esszéje az iskolai étkeztetést, ezen keresztül pedig az ételt mint lehetséges nevelési eszközt mutatja be az ötvenes évek Olaszországában. Az ingyenes menza kezdeti célja az volt, hogy a szegényebb gyermekek iskolába járását ösztönözze, és biztosítson számukra naponta legalább egy tápláló és egészséges étkezést, később azonban az iskolai étkeztetés új oktatási dimenziót kapott. Az ételeken keresztül valójában különböző jelentéseket közvetítettek a gyerekeknek, a diákok pedig a menzaszolgáltatást olyan támogatási forrásként értékelték, amely nemcsak a saját, hanem az egész családi egység javát szolgálták.

Simonetta Polenghi két intelligenciatesztet vizsgál meg, a Wechsler Adult Intelligence Scale-t (WAIS) és a Wechsler Intelligence Scale for Children-t (WISC). A Wechsler-tesztek a leggyakrabban használt, egyénileg alkalmazott, standardizált mérőeszközök a gyermekek és felnőttek intelligenciájának felmérésére, azonban ezen tesztekkel kapcsolatban kulturális kérdések is felmerülnek, hiszen bizonyos társadalmi és kulturális csoportokhoz igazították őket. A szerző írásában rávilágít, hogy a kulturális hiányosságok a pontatlan fordítások formájában hogyan csúsztak be a tesztekbe, és miként befolyásolták annak eredményeit.

Alessandra Carenzio írásában rekonstruálja a gyermekek és a média kapcsolatát

az elmúlt hetven évben a televíziótól a mobiltelefonokig, bemutatva a családok kultúrájában és a nevelési megközelítésekben bekövetkezett változásokat. Megvizsgálja a gyermekkor és a média helyzetének, a kommunikációkutatás és a médiatudomány főbb elméleteit, majd a médiahasználat helyszíneire összpontosít. A médiaeszközök gyors fejlődése és összetettsége nevelési kérdéseket vet fel, melyeket a szerző történeti elemzés segítségével válaszol meg.

Ezek az esszék tehát bemutatják, hogy milyen módszereket, eszközöket, jelenségeket lehet az tanítás szolgálatába állítani. A kötet tanulsága szerint egy elhivatott tanár szinte mindent képes oktatásra használni, legyen az kép, fotó, médiaeszköz, étel, vagy akár módszer, munkaforma. Olvasása mindenkinek ajánlható, aki a nevelés és az oktatás témájában érdekelt vagy érdeklődik az iránt. Pedagógusoknak különösképp ajánlatos elolvasnia,

bármilyen korosztállyal és oktatási területtel is foglalkozik, mert nemcsak módszereket vagy érdekes kutatásokat mutat be, de mindenképp erősíti a tanári hivatástudatot, és bővíti a pedagógiai eszköztárat a különféle nézőpontok által. Neveléstörténettel foglalkozó kutatók számára szintén hasznos lehet, mert példaként szolgál arra is, hogyan használhatók fel a különböző források, ha azokra oktatási és tanulási eszközként tekintünk, illetve ezekben hogyan fedezhetők fel a kulturális, vallási, gazdasági és ideológiai, és pedagógiai dimenziók.

Polenghi, S. (2024, szerk.). *Educational Tools in History: New Sources and Perspectives*. Armando Editore.

Sinka Péter

ELTE PPK Neveléstudományi Doktori Iskola